

Наведений аналіз деяких аспектів історичного розвитку країни свідчить, що захист основних засад української державності належить до життєво важливих національних інтересів українського суспільства. Важливу роль в цьому відіграє кримінальне право, яке своїми засобами здійснює правове забезпечення охорони конституційно-правових засад української державності.

Отже, конституційно-правові засади української державності, а передусім її суверенітет, територіальну цілісність і недоторканність, конституційний лад, обороноздатність, державну, економічну, інформаційну безпеку, становить сукупність найважливіших, найбільш значущих суспільних відносин, які є головними засадами забезпечення захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз.

З урахуванням викладеного, можна дійти висновку що родовий об'єкт злочинів, передбачених розділом I Особливої частини КК України, становить сукупність суспільних відносин, що становлять конституційно-правові засади української державності і які, відповідно, є основами національної безпеки України.

Бедна В. В., курсант навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

ЗЛОВЖИВАННЯ ВЛАДОЮ АБО СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Існує безліч випадків та прикладів з приводу несумлінного ставлення посадової особи до своїх обов'язків та функцій. При цьому це не просто порушення закону, це – діяння, що тягне за собою кримінальну відповідальність.

Відповідно до ч. 1 ст. 364 Кримінального кодексу України, зловживання владою або службовим становищем – умисне, з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах або в інтересах третіх осіб, використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно заподіяло істотну шкоду охоронюваним законом

правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб.

У п. 1 примітки до ст. 364 КК службовими особами як суб'єктом даного злочину, є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом..

Особи, які наділені владними повноваженнями, мають можливість зловживати наданою владою, але закон та моральні якості цих осіб стоять цьому на заваді. Проте статистика свідчить, що кількість посадових злочинів продовжує збільшуватися.

Саме тому значного поширення набуло таке явище, як зловживання службовим становищем. На практиці цей злочин пов'язаний з іншим злочином – підбрюхою документів. Щодо найбільш розповсюджених сфер учинення даної групи злочинів є освіта, економіка, медичне обслуговування населення, правоохоронна діяльність.

На практиці виникає багато суперечностей щодо того, чи можна вважати ту чи іншу особу службовою. Зокрема, виникає необхідність з'ясувати питання, чи наділена дана особа організаційно-розпорядчим чи адміністративно-господарськими обов'язками.

Цієї проблеми не виникає, коли службова особа виконує свої функції на підставі посадової інструкції, де зазначено, які саме обов'язки на неї покладені.

Також завжди існує питання, чи була завдана істотна шкода. Як вважає автор багатьох монографій, у тому числі присвячених темі службових злочинів, В. Кириченко, настання істотної шкоди

державним чи суспільним інтересам, охоронюваним законом правам та інтересам окремих громадян є невід'ємною ознакою злочинів у сфері службової діяльності [1, с. 165].

У такому протиправному діянні, як зловживання владою або службовим становищем, одною з основних відмінностей цього складу злочину від схожих службових проступків є настання певних наслідків.

Цієї ж думки дотримувався інший автор М. Д. Лисов, який також відмічав, що введення ознаки істотної шкоди необхідно лише для того, щоб відмежувати злочин у сфері службової діяльності від дисциплінарного чи адміністративного правопорушення [2, с. 362].

Для того, щоб притягнути винну службову особу до кримінальної відповідальності за зловживання владою або службовим становищем, необхідно, передусім, встановити її компетенцію – коло обов'язків та прав, і лише після цього робити висновки щодо того, чи було зловживання з її боку.

Для цього слід звертатись до нормативно-правових актів, що регулюють діяльність тієї чи іншої службової особи, її службових інструкцій.

Часто визначення компетенції конкретної службової особи є непростим явищем. По-перше, може бути недостатньо чітко визначений обсяг компетенції (неоднозначні чи абстрактні формулювання), а по-друге, нормативно-правові акти часто не відповідають один одному.

Стаття 364 КК співвідноситься з наведеними та подібними іншими статтями як загальна і спеціальна норма. Таким чином, вона має застосовуватися у всіх можливих випадках зловживань службових осіб, коли відповідно відсутня спеціальна кримінально-правова норма.

Враховуючи наведене вище, можна вважати цю норму Кримінального кодексу України додатковим важелем кримінально-правового характеру для дотримання службовими особами принципу діяти лише в межах своєї компетенції і в передбачений Конституцією України та законами спосіб. Зміст диспозиції ст. 364 КК, а також практика її застосування (зокрема, судова) свідчить про певну недосконалість даної статті, на чому зупиняються як законодавці, так і автори багатьох монографій.

Водночас слід зауважити, що висока інтенсивність міжнародного співробітництва України у правоохоронній сфері свідчить про відповідну якість національного законодавства, а тому питання удосконалення і вироблення тих чи інших нормативно-правових актів є лише питанням часу.

При цьому, вирішуючи питання про боротьбу із діями такого характеру, не можна забувати про суть самої проблеми вчинення злочинів у сфері службової діяльності. Адже основна ціль, яку переслідують службові особи, це задоволення власних потреб, причому, як правило, матеріального характеру. Мотив вчинення таких злочинів завжди корисливий.

У такому разі проблема службових злочинів у більшій мірі виходить за межі нормативно-правового регулювання, і стає вже предметом вирішення економічних, політичних, культурних та соціальних питань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кириченко В. М. Теорія держави і права : модульний курс. : навч. посібник / В. М. Кириченко, О. М. Куракін. – К. : Центр навчальної літератури, 2010 – 264 с.

2. Дудоров О. О. Вибрані праці з кримінального права / Дудоров О. О. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2010. – 952 с.

Блах О. Г., слухач магістратури
навчально-наукового інституту №1
Національної академії внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛІСНУ НЕПОКОРУ ВИМОГАМ АДМІНІСТРАЦІЇ ВИПРАВНОЇ УСТАНОВИ

У науковій літературі проблеми кримінального покарання у вигляді позбавлення волі традиційно розглядаються з правової точки зору. Специфіка позбавлення волі, яке зачіпає інтереси не тільки засуджених, а й усього нашого суспільства, зумовлює необхідність розгляду пов'язаних з ним соціально-економічних проблем, принаймні, на двох рівнях: спеціальному, тобто на рівні установ виконання покарань, та макросоціальному, тобто на рівні суспільства.